

# HCS D

**Human capital and social  
development.**

**2025 – volume 15, issue 3**

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

**2025 – 15-jild, 3-son**



**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA****INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI****SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT****UNIVERSITETI****Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali****Journal Human capital and social development****Журнал Человеческий капитал и социальное развитие****Jurnali****15-jild, 3-son (iyun) 2025.****Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.****Davriyligi: har ikki oyda**

**Davriy nashirning rasmiy nomi:** “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развитие” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

**Junal:** O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 30-noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

**Jurnal asoschilari:** Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqqiyotini boshqarish instituti.

**Nashr etuvchi:** SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

**Xalqaro indeksi:** ISSN 3030-3672

**Tahririyat telefoni:** +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

**Pochta manzili:** 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

**Web-sayt:** [www.hcsd.samdu.uz](http://www.hcsd.samdu.uz).

**E-mail:** [muhridinrabbimov@gmail.com](mailto:muhridinrabbimov@gmail.com)

**«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»**  
**«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»**  
**«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»**  
**JURNALI**

**Bosh muharrir:** t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

**Bosh muharrir o‘rinbosari:** i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

**Kotib:** PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

**Texnik muharrir:** assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

**TAHRIRIYAT KENGASHI**

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

DSc, professor Daler Mirpochoyev (Iqtisodiyot va savdo instituti, Tojikiston)

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

PhD, professor Bayong Van Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Vonyong Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Yan Patterson (Kvinslend universiteti, Avstraliya)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Mansurova Nargiza Shamsiddinovna (“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

# HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TURISTIK- INNOVATSION KLASTERLARNING INSTITUTIONAL ASOSLARI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI

A.Q.Erbo'tayev 

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Samarqand, O'zbekiston.

OPEN ACCESS  
HCSD

## Correspondence

Erbo'tayev Azimjon Qahramon o'g'li  
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand  
davlat universiteti tadqiqotchisi

Email: [azimjon.erbotayev96@mail.ru](mailto:azimjon.erbotayev96@mail.ru)

Tel: +998 90 102 97 96

Received: 20 May 2025

Revised: 28 May 2025

Accepted: 11 June 2025

Published: 30 June 2025

Funding source for publication:  
Samarkand State University.

**Publisher's Note:** HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.



**Copyright:** Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada turizm sohasida innovatsion klasterlarni shakllantirishning iqtisodiy va institutsional asoslari hamda ularning hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli tahlil qilingan. Turizm-innovatsion klasterlar – bu turizm resurslarini samarali boshqarish, innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish va xizmatlar sifatini oshirish orqali hududda iqtisodiy faollikni kuchaytirishga xizmat qiladigan ko'p subyektki tizimdir.

**Kalit so'zlar:** turizm klasteri, innovatsion rivojlanish, hududiy iqtisodiyot, klaster yondashuvi, davlat-xususiy sheriklik, turistik-innovatsion klaster, institutsional mexanizm, raqobatbardoshlik, resurs integratsiyasi, turizm eksporti.

## ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ И МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТСКО- ИННОВАЦИОННЫХ КЛАСТЕРОВ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

**Аннотация:** В статье анализируются экономические и институциональные основы формирования инновационных кластеров в сфере туризма и их роль в развитии экономики региона. Туристско-инновационные кластеры представляют собой многосубъектную систему, способствующую активизации экономической деятельности в регионе посредством эффективного управления туристскими ресурсами, разработки инновационных продуктов и повышения качества услуг.

**Ключевые слова:** туристический кластер, инновационное развитие, региональная экономика, кластерный подход, государственно-частное партнерство, туристско-инновационный кластер, институциональный механизм, конкурентоспособность, интеграция ресурсов, экспорт туризма.

## INSTITUTIONAL BASIS AND DEVELOPMENT MECHANISMS OF TOURISM-INNOVATION CLUSTERS IN THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY

**Annotation:** This article analyzes the economic and institutional foundations of the formation of innovative clusters in the tourism sector and their role in the development of the regional economy. Tourism-innovation clusters are a multi-subject system that serves to strengthen economic activity in the region through the effective management of tourism resources, the development of innovative products and improving the quality of services.

**Keywords:** tourism cluster, innovative development, regional economy, cluster approach, public-private partnership, tourism-innovation cluster, institutional mechanism, competitiveness, resource integration, tourism export.

**Kirish.**

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Mamlakatimizda boy madaniy meros, tarixiy obidalar, rang-barang milliy urf-odatlar, noyob tabiiy manzaralar va mehmondo‘st xalq borligi turizm salohiyatining yuksak ekanligini ko‘rsatadi. Shu boisdan, turizmni rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘shishga erishish, yangi ish o‘rinlari yaratish, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini jadallashtirish mumkin.

Zamonaviy iqtisodiyotda klaster yondashuvi turli sohalarda, xususan, turizm ham muhim rol o‘ynaydi. Turizm klasteri – bu bir hududda joylashgan, turizm bilan bog‘liq xizmatlar va mahsulotlarni taklif qiluvchi tashkilotlar, korxonalar, ta‘lim muassasalari, infratuzilma obyektlari va boshqa ishtirokchilarning o‘zaro hamkorligi asosida shakllangan tizimdir. Bunday klasterlar orqali resurslar yanada samarali taqsimlanadi, innovatsion g‘oyalar tezroq joriy qilinadi va xizmatlar sifati oshadi.

Shuningdek, turizm klasterini samarali tashkil etish va uni davlat tomonidan tartibga solish tizimini takomillashtirish bu sohada muvozanatli rivojlanishni ta‘minlaydi. Qonunchilik bazasini mustahkamlash, infratuzilmalarni rivojlantirish, investorlar uchun qulay muhit yaratish, kadrlar salohiyatini oshirish kabi masalalar dolzarb ahamiyat kasb etadi.

**Mavzu bo‘yicha adabiyotlarni tahlili.**

Turizm sohasining rivojlanishi va hududiy iqtisodiyotdagi o‘rni haqidagi ilmiy tadqiqotlar so‘nggi yillarda ko‘plab mamlakatlarda, shu jumladan,

O‘zbekiston Respublikasida ham keng tarqalgan. Turizm industriyasining innovatsion rivojlanishi, klasterlar tashkil etilishi va davlat boshqaruvi tizimining roli haqida o‘tkazilgan tadqiqotlar turizmning barqaror rivojlanishiga olib keladigan yangi yondashuvlarni ishlab chiqishga imkon bermoqda.

O‘zbekiston olimlari turizm klasterlarini tashkil etish va rivojlantirishda hududiy iqtisodiyotga ta‘sirini o‘rganishga katta e‘tibor qaratmoqda. Jumladan, X.D.Turg‘unov o‘z tadqiqotlarida turizmning hududiy rivojlanishdagi o‘rni va turistik resurslardan samarali foydalanishning muhimligini ta‘kidlagan. Uning fikricha, turizm klasterlari hududiy iqtisodiyotning samarali rivojlanishida asosiy mexanizm bo‘lib xizmat qiladi, chunki ular hududdagi turizm resurslarini birlashtirish va iqtisodiy o‘shishni ta‘minlashga yordam beradi. Turg‘unovning ta‘kidlashicha, hududiy boshqaruv tizimi samarali bo‘lsa, turizm sektori o‘zining potentsialini to‘liq amalga oshira oladi.

Shuningdek, A.A.Azizov o‘z ilmiy ishlarida turizmni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini alohida ta‘kidlagan. U turizm klasterlarini tashkil etishda ilg‘or texnologiyalarni joriy etish, ekologik va madaniy merosni saqlash, va mahalliy ishlab chiqaruvchilar bilan hamkorlikni kuchaytirish kerakligini yozadi. Azizov, shuningdek, davlat-xususiy sheriklik asosida amalga oshiriladigan investitsiyalar va loyihalar orqali turizmni rivojlantirishning samaradorligini oshirish mumkinligini ta‘kidlaydi.

Shu bilan birga, Sh.J.Qodirov turizmni rivojlantirishda ilmiy, ta‘lim va konsalting tashkilotlari hamkorligi zarur ekanligini ta‘kidlagan. Uning fikricha, turizm-innovatsion klasterlar nafaqat

hududiy iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning mahsulotlariga talabni oshirish va turizm resurslaridan samarali foydalanishga ham katta hissa qo'shadi.

### **Tadqiqot metodologiyasi.**

Tadqiqotda turizm klasterlarining mavjud holatini o'rganish uchun tahlil va sintetik metodlar qo'llanildi. Bu metod orqali turizm sohasidagi klasterlar va innovatsion tizimlarning rivojlanishidagi asosiy tendensiyalar, mavjud muammolar va ularga qarshi kurashish usullari aniqlanadi. Shuningdek, turizm-innovatsion klasterlar faoliyatining iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini tahlil qilindi. Tahlil metodidan foydalangan holda, turizm klasterlarining hududiy iqtisodiyotga ta'siri va ularning barqaror rivojlanishga qo'shgan hissasi ko'rib chiqildi.

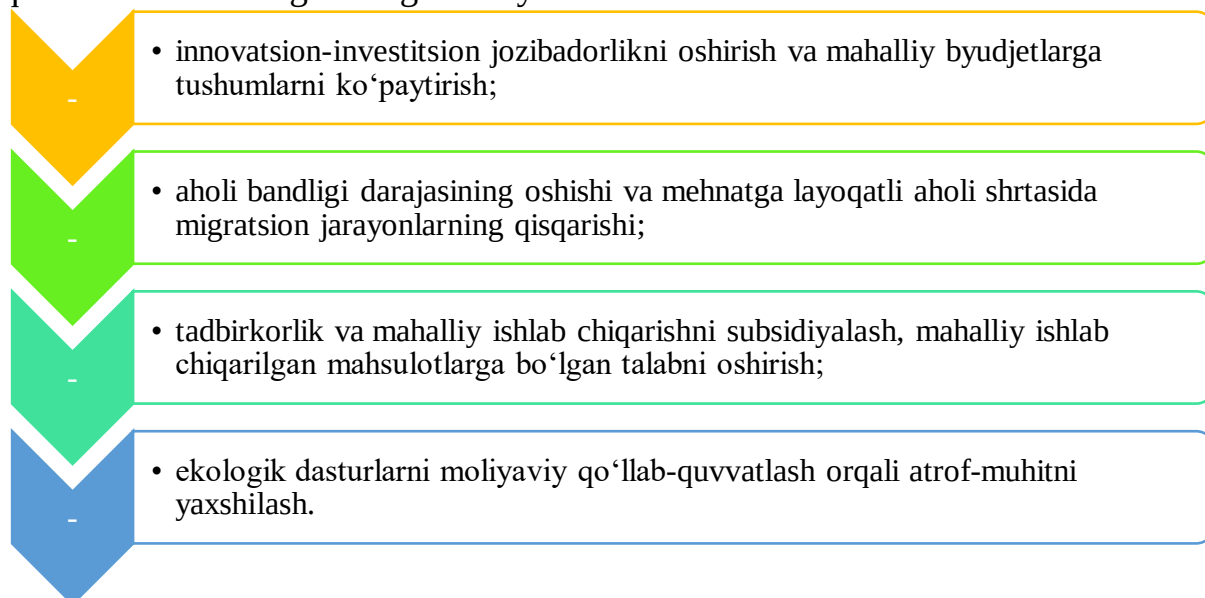
### **Tahlil va natijalar.**

Iqtisodiyotning transformatsiyalashishi sharoitida davlat boshqaruvi turizm klasterlari doirasida iqtisodiy faoliyatning yangi sharoitlariga moslashishi kerak. Klasterlarni qurish va rivojlantirish funksiyalarni aniq taqsimlash bilan birgalikdagi faoliyatda

kuchlarni birlashtirishni nazarda tutadi, agar ular bo'lmasa, har bir alohida tuman yoki shahar o'z muammolarini to'liq va samarali hal qila olmaydi.

Turistik klasterlarni yaratishda dastlabki bosqichida tashkil etish va muvofiqlashtirish jarayoni hududiy hokimiyat organlariga tegishli bo'lishi va davlat-xususiy sheriklik doirasida amalga oshirilishi kerak. Bunday birlashma barcha ishtirokchilarning teng manfaatlarini hisobga olgan holda ixtiyoriy asosda tuzilishi, hududiy darajadagi birlashmalar esa, o'z navbatida, ushbu hududlardagi korxonalar birlashmasiga ham tashabbus ko'rsatishi kerak. Shu bilan birga, hududiy davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari yangi qurilishlarni rejalashtirishi, yirik loyihalar, ekologik dasturlarni amalga oshirishi, hududda qulay investitsiya muhitini yaratish muammolarini hal etishga qodir muvofiqlashtiruvchi rolini o'ynashi kerak.

Hududlarda klaster siyosatini amalga oshirish sanoatni innovatsion rivojlantirish va hududiy iqtisodiyotni jonlantirishda muhim rol o'ynaydi, jumladan:



**1-rasm. Hududlarda klaster siyosatini amalga oshirish istiqbollari**

Klaster siyosatining samarali amalga oshirilishi hudud iqtisodiyotining innovatsion rivojlanishini ta'minlaydi va uning vazifalari quyidagi yo'llar orqali jadallashtirishga olib keladi:

- hududning savdo balansi, aholi bandligi darajasi, byudjetga ajratmalarning o'sishi va boshqalar ko'rsatkichlarini yaxshilanishi;

- asosiy innovatsiyalarni ma'lum vaqt va ma'lum bir iqtisodiy makonda birlashtirish va yangi texnologiyalar va bilimlarni uzatish tizimini yaratish;

- texnologik bilimlarning turli manbalaridan va texnologik aloqalardan foydalanish;

- umumiy innovatsion mahsulotni umumiy iqtisodiy makonda mavjud munosabatlar orqali tarqatish;

- mahsulot va xizmatlar sifatini oshirish.

Xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlarda taqdim etilgan turizm sohasining innovatsion rivojlanishini ta'minlash yondashuvlarini o'rganish, uning rivojlanish muammolari va omillarini aniqlash, hudud iqtisodiyotiga ta'sirini baholash, turizm va innovatsion rivojlanishning institutsional asoslarini takomillashtirish imkonini berdi. Turizm industriyasining innovatsion rivojlanishi uzoq muddatli istiqbolda hudud iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashga olib keladi, chunki uning ta'siri quyidagi uchta komponentning birligida namoyon bo'ladi:

- iqtisodiy (byudjet daromadlarining ortishi, mahalliy ishlab chiqaruvchilar mahsulotlariga talabning oshishi va boshqalar);

- ijtimoiy (aholi migratsiyasining qisqarishi, bandlik darajasini oshishi, xizmat ko'rsatish va turistik faoliyatni rivojlantirish va boshqalar);

- atrof-muhit (atrof-muhitni muhofaza qilish dasturlari va boshqalar).

Hudud iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm sohasidagi innovatsion faoliyatning roli 2-rasmda ko'rsatilgan.

Bir qator mualliflar innovatsion klasterlarni protoklasterlar va sanoat klasterlari bilan bir qatorda hududiy klasterlarning modellaridan biri sifatida qarashadi. Mualliflarning ta'kidlashicha, innovatsion klasterlarning o'ziga xos xususiyati, ularning tashqi bozorlarga yo'naltirilganligi va eksportni rivojlantirishi hisblanadi.

Shu bilan birga, respublikamiz hududlarida turizm industriyasini rivojlantirishning asosiy muammosi, turistik mahsulotning mazmuniga va uni tashqi bozorlarga olib chiqishga yetarlicha e'tibor bermaslikdir. Bundan tashqari, eksportga yo'naltirilgan turizm klasteri tushunchasini ilmiy muomalaga kiritib, moliyaviy va intellektual resurslar integratsiyasida namoyon bo'ladigan bunday klasterning innovatsion xususiyatini aniqlash zarur.

“Turistik va innovatsion klaster” tushunchalarining mohiyatini “turistik klaster” va “innovatsion klaster” tushunchalarining kombinatsiyasi orqali ham ko'rib chiqish mumkin.

**“Turistik klaster”** – turistik mahsulot va xizmatlarni yaratish, turizm bozorida raqobatbardoshlikka erishish maqsadida ma'lum bir hududning turistik resurslaridan foydalanadigan tadbirkorlik tuzilmalari, hokimiyat davlat organlari, turizm sohasida faoliyat yurituvchi jamoat tashkilotlari va turdosh tarmoqlar yig'indisidir.

Innovatsion klaster deganda, yangi texnologiyalardan foydalanishni osonlashtirish, risklarni taqsimlash, hududning raqobatbardoshligini

o'shishga o'zaro hissa qo'shadigan yangi bilimlar, mahsulotlar va texnologiyalarni yaratish va tarqatish bo'yicha o'z faoliyatini amalga oshiradigan turli xil mulkchilik shaklidagi tashkilotlar majmui tushuniladi.

Ikkala ta'rif ham tizimli yondashuvga mos keladi va turistik va rekreatsion klasterning quyidagi ta'rifini shakllantirishga imkon beradi.



**2-rasm. Hudud iqtisodiyotini rivojlantirishda dam olish va turizm sohasidagi innovatsion faoliyatning ahamiyati**

**Turistik-innovatsion klaster** – innovatsion ishlanmalar asosida yakuniy yuqori raqob

atbardosh turizm mahsulotini (xizmatini) yaratish maqsadida xususiy va davlat korxonalari, shuningdek, davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari va mahalliy davlat hokimiyati organlarining hududidagi birlashmadir.

Xorijiy yondashuvlarni o'rganish natijalariga ko'ra, biz, turizm va

innovatsion klasterlarning quyidagi xususiyatlarini aniqladik:

– ilmiy, konsalting va ta'lim tashkilotlarini o'z ichiga olgan klaster ishtirokchilarining maxsus tuzilmasi;

– rivojlangan innovatsion infratuzilma, yuqori malakali

mutaxassislar va investitsiyalar oqimini rag'batlantirish;

– tashqi bozorlarga yo'naltirilganlik;

– intellektual va moliyaviy resurslarni birlashtirish;

– innovatsion infratuzilmani rivojlantirish.

Shunday qilib, biz “turistik innovatsiyalar klasteri” kategoriyasining asosiy elementlarini aniqladik (faoliyatning xususiyatlari va maqsadlari, funksiyalari va ishtirokchilari) va ular uning mazmunini ifodalaydi. “Turistik innovatsiyalar klaster” kategoriyasining tarkibiy elementlari 3-rasmda keltirilgan.

“Turistik klaster” va “innovatsion klaster” tushunchalarini aniqlashga yondashuvlarni o'rganish natijasida uchta asosiy yondashuv aniqlandi: tizimli (ob'ektlar va sub'ektlar tizimi), tarkibiy (sub'ektlarning batafsil tuzilishi) va jarayonli (hamkorlik jarayoni, sa'y-harakatlarni birlashtirish). Biz “turistik va innovatsion klaster” (TIC) tushunchasini ta'riflashda tizimli yondashuvdan foydalanishni taklif qilamiz: bular turizm sohasidagi tashkilotlarning keng doirasini yaratish, rivojlantirish va tarqatish bo'yicha faoliyatni birgalikda amalga oshiradigan majmuadan iborat turizmani tashkil etadi.

Turizm va innovatsiyalar klasteri faoliyatining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

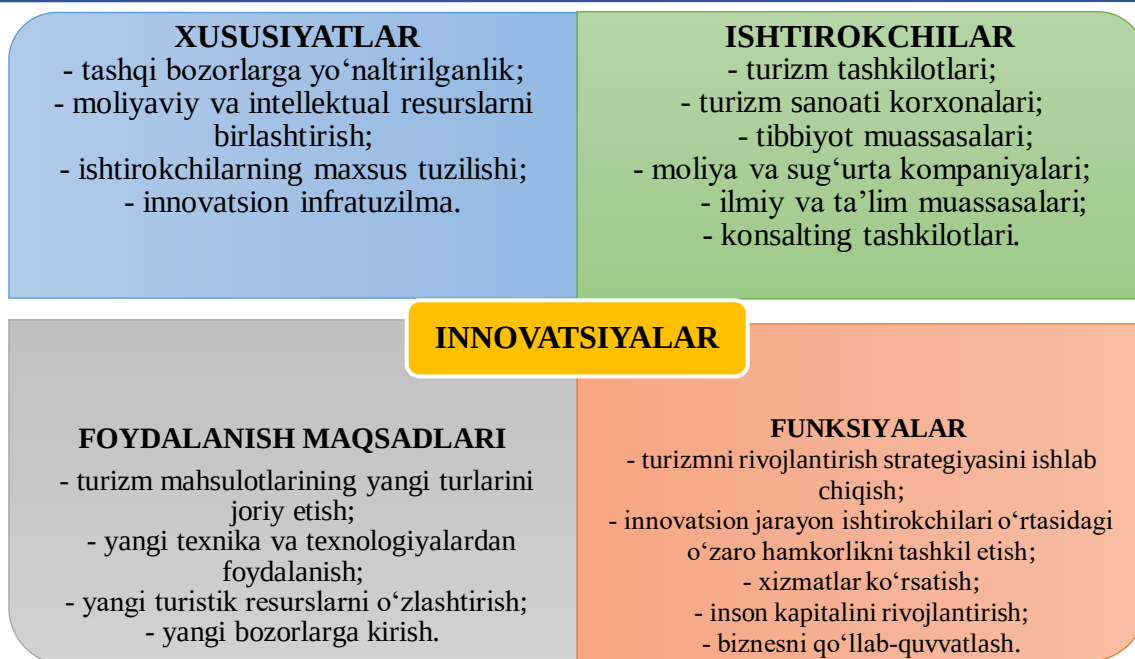
– turizm industriyasi va turdosh sohalarda (davlat-xususiy sheriklik, assotsiatsiyalar shaklida) faoliyat yurituvchi turizm va innovatsion klaster subektlari (xo'jalik tuzilmalari, hokimiyat va davlat organlari, jamoat tashkilotlari, ilmiy va ta'lim tashkilotlari) o'rtasida hamkorlik mavjudligi; kasaba uyushmalari va boshqalar);

– turistik-innovatsion klaster sub'ektlari tomonidan turistik obektlar joylashgan hududning (turizm-innovatsion klaster ob'ekti) turizm resurslaridan birgalikda foydalanishi;

– klaster a'zolari o'rtasida vertikal (turizm industriyasining oziq-ovqat zanjiri doirasida) va gorizontal (turizm mahsulotini ishlab chiqarish jarayonida ishtirok etuvchi tuzilmalar o'rtasida) o'zaro aloqalarning mavjudligi;

– turizm-innovatsion klaster faoliyatining yagona maqsadining mavjudligi, ya'ni klaster ob'ektlari va subektlarining raqobatbardoshligini oshirish hamda innovatsiyalarni joriy etish orqali rekreatsion ehtiyojlarni qondirish.

Turizm mahsuloti turizm sohasi va tegishli sohalardagi bir qator korxona va tashkilotlar tomonidan shakllantiriladi va taqdim yetiladi, shu sababli turizm bozori ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar sifati birinchi o'ringa chiqadi, bu yagona mahsulotni ishlab chiqish va yetkazib berish doirasidagi hamkorlikda ham, iste'molchi uchun sog'lom raqobatda ham namoyon bo'ladi. Turizm bozori ishtirokchilarining o'zaro munosabatlarning mavzularidan biri innovatsiyalardir, chunki innovatsion turizm mahsulotlarini ishlab chiqish, innovatsion turizm resurslarini muomalaga jalb qilish, nostandart biznes jarayonlarini (masalan, logistika yoki marketing sohasida) joriy etish bozorning bitta ishtirokchisi yoki faqat davlat organlari tomonidan amalga oshirilmaydi. Bu, birinchi navbatda, turizm industriyasining institutsional tuzilishini isloh qilish va arxitektura innovatsiyalarini joriy etishni talab qiladi.



### 3-rasm. “Turistik-innovatsion klaster” toifasi atributlari

#### Xulosa va takliflar.

O'zbekiston Respublikasi turizm salohiyati jihatidan Markaziy Osiyodagi yetakchi mamlakatlardan biri hisoblanadi. Mavjud tabiiy, madaniy va tarixiy resurslardan samarali foydalanish, ularni innovatsion yondashuvlar orqali rivojlantirish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biri sanaladi. Shu nuqtai nazardan, turizm klasterlarini yaratish va ularni davlat tomonidan samarali tartibga solish mamlakatimizda turizm industriyasining barqaror va raqobatbardosh rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, turizm-innovatsion klasterlar hududiy iqtisodiyotning rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi. Ular nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy barqarorlik, aholi bandligini ta'minlash, mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash va ekologik barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bunday klasterlar yangi texnologiyalarni joriy etish, ilmiy-innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish, risklarni taqsimlash va bozor

raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, xorijiy tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, turizm klasterlarini muvaffaqiyatli shakllantirishda davlatning faol ishtiroki, ya'ni normativ-huquqiy bazani mustahkamlash, infratuzilmani rivojlantirish, kadrlar salohiyatini oshirish va investorlar uchun qulay muhit yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat-xususiylar sheriklik asosidagi hamkorlik esa klasterlar samaradorligini yanada oshiradi.

Yakunda aytish mumkinki, O'zbekistonda turizm klasterlarini shakllantirish va ularni davlat tomonidan tartibga solish tizimini takomillashtirish, nafaqat turizm sektorining rivojlanishiga, balki butun iqtisodiyotning innovatsion o'sishiga xizmat qiluvchi muhim omillardan biridir. Ushbu yo'nalishda ilg'or tajribalarni o'rganish va ulardan samarali foydalanish kelajakda mamlakatimizda zamonaviy, barqaror va raqobatbardosh turizm industriyasini yaratishga asos bo'ladi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:**

1. Turg‘unov X.D. Turizm va hududiy iqtisodiyot. Tashkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2021-y.
2. Azizov A.A. Innovatsion yondashuvlar asosida turizmni rivojlantirish. Tashkent: O‘zbekiston iqtisodiyot akademiyasi nashriyoti, 2020-y.
3. Qodirov Sh.J. Turizm sohasida ilmiy va ta’lim tashkilotlari hamkorligi. Tashkent: O‘zbekiston ilmiy-akademik nashriyoti, 2019-y.
4. Aliyev F. Global miqyosda turizm klasterlari: innovatsiyalar va raqobatbardoshlik. Journal of Tourism Research, 15(2), 58-67, 2022-y.
5. O.N.Xaitov “Hududiy turizm sohasida innovatsion faollikni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish” Monografiya. Samarqand. 2024. 256-b.
6. Porter M. Raqobat ustunligi. Harvard Business Review, 2020.
7. Kotler P., Bowen J., Marketing for Hospitality and Tourism. Pearson, 2019.
8. OECD Investing in Human Capital: A Pathway to Economic Growth and Social Inclusion. OECD Publications, Paris. 2020.
9. UNDP Human Capital and Sustainable Development: Global Trends and National Strategies. United Nations Development Programme, New York. 2021.
10. M.M.Rabbimov, Z.T.Bakayev, B.Sh.Safarov. “The Impact of Cultural Heritage on Economic Growth in the Example of Museum Development in Uzbekistan” [https://doi.org/10.1007/978-3-031-65343-8\\_25](https://doi.org/10.1007/978-3-031-65343-8_25)
11. M.M.Rabbimov, D.K.Usmonova “Artificial Intelligence Powered Strategies to Enhance the Competitiveness of Healthcare Institutions in Uzbekistan” ICONSTEM 2024 <https://doi.org/10.1109/iconstem60960.2024.10568608>

**Internet ma’lumotlari:**

12. <https://siat.stat.uz/reports-filed/3505/table-data>
13. <https://www.lex.uz>
14. <https://www.un.org/ru/>
15. <https://www.who.int/>
16. <https://ec.europa.eu/eurostat>
17. <https://www.pewresearch.org/>
18. <https://www.springer.com/>
19. <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?contextual=default&locations=UZ&view=chart>
20. <https://lex.uz/docs/6102462>

**CONTENTS**

|           |                                                                                                                                                         |                |
|-----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| <b>1</b>  | <b>SAMARQAND VILOYATIDA INVESTITSION - INNOVATSION FAOLLIKNI OSHIRISH HOLATI VA INVESTITSİYALARNING TARKIBIY XUSUSIYATLARI</b>                          |                |
|           | Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbos Aslamjon o'g'li                                                                                       | <b>4-13</b>    |
| <b>2</b>  | <b>“YASHIRIN IQTISODIYOT”GA METODOLOGIK YONDASHUVNI TAKOMILLASHTIRISH</b>                                                                               |                |
|           | Abduvohidov Najmiddin Rahmatullaevich                                                                                                                   | <b>14-19</b>   |
| <b>3</b>  | <b>OILA TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH DASTURI DOIRASIDA BANKLAR TOMONIDAN AMALGA OSHIRILGAN ISHLARNING AHAMIYATLI JIHLTLARI</b>                        |                |
|           | Z.D.Niyozov , A.A.Axrorov                                                                                                                               | <b>20-24</b>   |
| <b>4</b>  | <b>HUDUDIIY INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH</b>                                          |                |
|           | Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Ergasheva Aziza Xasan qizi                                                                                          | <b>25-34</b>   |
| <b>5</b>  | <b>DESTINATION MANAGEMENT AND BRANDING: CREATING COMPETITIVE ADVANTAGE IN GLOBAL TOURISM</b>                                                            |                |
|           | Nasimov Dilmurod Abdullayeich, Sirojiddinova Shahrizoda                                                                                                 | <b>35-42</b>   |
| <b>6</b>  | <b>TA'LIM MUASSASALARIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH TAMOIYILLARI</b>                                                                              |                |
|           | Meliboyev Ibroxim Mavlon o'g'li                                                                                                                         | <b>43-47</b>   |
| <b>7</b>  | <b>SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISH VA BASHORATLASH ALGORITMLARINI ISHLAB CHIQISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI</b>                |                |
|           | Bekmurodov Ulug'bek Bahrom o'g'li, Shomirzayev Farruh Akram o'g'li                                                                                      | <b>48-55</b>   |
| <b>8</b>  | <b>SAMARQAND VILOYATIDA INVESTITSION-QURILISH JARAYONLARI ISHTIROKCHILARI FAOLIYATINING ASOSIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI</b>                              |                |
|           | Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li                                                                                                                      | <b>56-61</b>   |
| <b>9</b>  | <b>TURISTIK XIZMATLAR VUJUDGA KELISHINING XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI</b>                                                                  |                |
|           | Umirzoqova Muxabbat Ismatjon qizi                                                                                                                       | <b>62-67</b>   |
| <b>10</b> | <b>TURAR-JOY KO'CHMAS MULK OBYEKTLARINI BAHOLASH XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARINI TAHLILI</b>                                             |                |
|           | A.S.Suyunov, B.M.Abduraimov, B.A.Suyunov                                                                                                                | <b>68-73</b>   |
| <b>11</b> | <b>BANK XIZMATLARIDA AN'ANAVIY XIZMATDAN RAQAMLI XIZMATGA O'TISHNING AHAMIYATLI JIHLTLARI</b>                                                           |                |
|           | Niyozov Zuxur Davronovich, Bektemirov Bunyodjon Mamasaliyevich                                                                                          | <b>74-78</b>   |
| <b>12</b> | <b>MINTAQAVIY TRANSPORT INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARINING QO'LLANILISHI VA ULARNING USTUVOR YO'NALISHLARI</b> |                |
|           | Rahmonov Rasul Ne'matovich                                                                                                                              | <b>79-86</b>   |
| <b>13</b> | <b>POTENTIAL AND POSSIBILITIES OF UTILISATION OF CULTURAL HERITAGE FOR TOURISM DEVELOPMENT IN SAMARKAND</b>                                             |                |
|           | Mukhsin Khidirov, Umida Shodieva                                                                                                                        | <b>87-91</b>   |
| <b>14</b> | <b>O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI RAG'BATLANTIRISHDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNING O'RNI</b>                                        |                |
|           | Abdurahmonov Azizbek Akram o'g'li                                                                                                                       | <b>92-99</b>   |
| <b>15</b> | <b>IoT (INTERNET OF THINES) XAVFSIZLIK MUAMMOLARINI BARTARAF ETISH USULLARI</b>                                                                         |                |
|           | Bekmurodov Ulug'bek Bahrom o'g'li , Ruziyeva Zulfiya Qurvonovna                                                                                         | <b>100-106</b> |

|    |                                                                                                                                             |         |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| 16 | <b>СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УСЛУГ ПО ОЦЕНКЕ ОБЪЕКТОВ ЖИЛОЙ НЕДВИЖИМОСТИ (НА ПРИМЕРЕ РЫНКА ЖИЛЬЯ Г. САМАРКАНДА)</b> |         |
|    | A.C.Суюнов, Б.А.Суюнов                                                                                                                      | 107-114 |
| 17 | <b>TURIZM SOHASINI KLASSTERLASHTIRISHNING INNOVATSION OMILLARI VA XUSUSIYATLARI</b>                                                         |         |
|    | Botirov Og'abek Jasurbek o'g'li                                                                                                             | 115-118 |
| 18 | <b>INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH ORQALI TABIIY TURISTIK RESURLARNI SAMARALI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI</b>                                |         |
|    | Rabbimov Muxriddin Musoqul o'g'li, Samiyeva Muxlisa Olim qizi                                                                               | 119-123 |
| 19 | <b>XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA IQTISODIY MOHIYATI</b>                                          |         |
|    | Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi                                                                                                          | 124-130 |
| 20 | <b>RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA DAVLAT BOSHQARUVINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI</b>                                                      |         |
|    | Sanakulova Iroda Abrorovna                                                                                                                  | 131-135 |
| 21 | <b>QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI</b>                                          |         |
|    | Nurimbetov Timur Uzakbergenovich                                                                                                            | 136-140 |
| 22 | <b>HUDUDIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TURISTIK-INNOVATSION KLASSTERLARNING INSTITUTSIONAL ASOSLARI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI</b>      |         |
|    | Erbo'tayev Azimjon Qahramon o'g'li                                                                                                          | 141-148 |
| 23 | <b>INNOVATSION RIVOJLANISH SHAROITIDA INSON KAPITALINING KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIGA TA'SIRI</b>                                           |         |
|    | Eshbo'riyev Umarbek Rashidovich                                                                                                             | 149-155 |
| 24 | <b>SAMARQAND VILOYATIDA MUZEY TURIZMINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI</b>                                                      |         |
|    | Yulduz Pirnazarovna Urunbayeva                                                                                                              | 156-163 |
| 25 | <b>ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISHI VA UNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI</b>                                                                  |         |
|    | Tashmatov Sharaf Urokboyevich                                                                                                               | 164-170 |
| 26 | <b>TADBIRKORLIK RISKI VA TAVAKKALCHILIK: NAZARIY DIFFERENSIYA HAMDA ULARNING BOSHQARUVDAGI AHAMIYATI</b>                                    |         |
|    | Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov                                                                                                         | 171-178 |
| 27 | <b>OLIY TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH</b>                                                    |         |
|    | Boynazarova Iroda Mahmud qizi                                                                                                               | 179-185 |
| 28 | <b>ДВУХЭТАПНЫЙ МЕТОД ГРУППИРОВКИ БУЛЕВЫХ ПРИЗНАКОВ И ПОСТРОЕНИЕ ИНФОРМАТИВНЫХ ПРИЗНАКОВ В ВЫДЕЛЕННЫХ ГРУППАХ</b>                            |         |
|    | Порсаев Ганиджон Мухамедович                                                                                                                | 186-193 |
| 29 | <b>RESEARCH ON MARKETING INNOVATION OF CHINESE MUSEUM CULTURAL AND CREATIVE PRODUCTS FROM THE PERSPECTIVE OF EXPERIENTIAL MARKETING</b>     |         |
|    | Nasimov Ikrom Khusanovich, Guang Yang                                                                                                       | 194-200 |
| 30 | <b>TURIZM SOHASINING INNOVATSION FAOLLIGI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH HOLATI TAHLILI</b>                                               |         |
|    | Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li                                                                                                                 | 201-206 |